

3 PRIRUČNIK

ZA RAD BIRAČKOG ODBORA
NA BIRAČKOM MJESTU
U DIPLOMATŠKO-KONZULARNOM
PREDSTAVNIŠTVU
BOSNE I HERCEGOVINE ZA
LOKALNE IZBORE 2024.

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

PRIRUČNIK

**ZA RAD BIRAČKOG ODBORA NA BIRAČKOM MJESTU
U DIPLOMATSKO-KONZULARNOM PREDSTAVNIŠTVU
BOSNE I HERCEGOVINE ZA LOKALNE IZBORE 2024.**

Sarajevo, august 2024

PRIRUČNIK ZA RAD BIRAČKOG ODBORA NA BIRAČKOM MJESTU U DIPLOMATSKO-KONZULARNOM PREDSTAVNIŠTVU BOSNE I HERCEGOVINE ZA LOKALNE IZBORE 2024.

Izdavač: Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, Danijela Ozme br. 7, 71000 Sarajevo,
tel: 033/251-300, faks: 033/251-329, e-mail: info@izbori.ba, web-stranica: www.izbori.ba.

Za izdavača: Dr. Irena Hadžiabdić, predsjednica

Priručnik pripremila: Dr. Irena Hadžiabdić

Saradnik na pripremi publikacije: Mustafa Laković

Tiraž:

DTP: Dejan Ćurić

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

342.8(497.6)"2024"(035)

PRIRUČNIK za rad biračkog odbora na biračkom mjestu u diplomatsko-konzularnom predstavništvu
Bosne i Hercegovine za lokalne izbore 2024 / [priručnik pripremila Irena Hadžiabdić]. - Sarajevo :
Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, 2024. - 28 str. : ilustr. ; 30 cm

Tekst na bos. jeziku. - Bibliografija: str. 28.

ISBN 978-9926-573-00-3

COBISS.BH-ID 61044742

*Na osnovu zaključka Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine sa 56. sjednice CIK-a BiH od 22.08.
2024. godine, ovaj priručnik je odobren za korištenje izornoj administraciji Bosne i Hercegovine na
Lokalnim izborima 2024. godine.*

„Svi izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.“

Priručnik se distribuira besplatno!

Priručnik je, u cjelini ili u pojedinim njegovim dijelovima, zabranjeno umnožavati i distribuirati bez
odobrenja Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine!

S A D R Ź A J

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA

1. Određivanje biračkog mjesta, osiguranje prostora i obilježja na biračkom mjestu

1.1. Određivanje biračkog mjesta	6
1.2. Osiguranje prostora određenog za biračko mjesto	6
1.3. Obilježja na biračkom mjestu	6

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. Odgovornost i uloga biračkog odbora

1.1. Obuka biračkog odbora	8
1.2. Način rada biračkog odbora	8

2. Dužnost i odgovornost članova biračkog odbora u procesu glasanja

2.1. Predsjednik biračkog odbora	9
2.2. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda	9
2.3. Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju	9
2.4. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića	9
2.5. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije	9
2.6. Birački odbor od tri člana	10
2.7. Zamjenici članova biračkog odbora	10

3. Zapisnik o radu biračkog odbora

3.1. Uvodne napomene	10
3.2. Zapisnik I.	11
3.3. Zapisnik II.	11

POGLAVLJE III. POSMATRAČI

1.1. Uvodne napomene	12
1.2. Pristup posmatrača biračkom mjestu	13
1.3. Podnošenje primjedbi posmatrača na rad biračkog odbora	13
1.4. Udaljavanje posmatrača s biračkog mjesta	13
1.5. Izgled akreditacija akreditiranih posmatrača	13

POGLAVLJE IV. - NAČIN GLASANJA, POPUNJAVANJA OBRASCA ZA BROJNO STANJE I PAKOVANJE IZBORNOG MATERIJALA

1. <u>Dan prije održavanja izbora</u>	14
2. <u>Prije otvaranja biračkog mjesta</u>	16
3. <u>Procedura glasanja</u>	16
3.1. Tajnost glasanja	17
3.2. Važeći dokument za identifikaciju	17
3.3. Identificiranje birača i izdavanje glasačkog listića	17
3.4. Broj dozvoljenih preferencija na glasačkom listiću	19
3.5. Oštećeni glasački listić	19
3.6. Pomoć drugog lica	19
3.7. Ometanje procesa glasanja i udaljavanje s biračkog mjesta	21
3.7.1. Prisustvo predstavnika medija na biračkom mjestu	21
3.8. Zatvaranje biračkog mjesta	21
4. <u>Nakon zatvaranja biračkog mjesta</u>	22
4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakovanja izbornog materijala	23

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. <u>Naknada za rad u biračkom odboru</u>	25
---	----

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNA I KRIVIČNA ODGOVORNOST

1. PREKRŠAJNE I KRIVIČNE ODREDBE	26
Krivična djela u izbornom procesu	26

SLIKE:

Slika 1. Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta (birački odbor od 3 člana)	7
Slika 2: Obrazac za pomoć drugog lica PDL	20
Slika 3. Obrazac za brojno stanje – BSO	24
Slika 4. Shematski prikaz pakovanja izbornog materijala	25

Cijenjeni predsjednici i članovi biračkih odbora u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine,

priručnik koji imate pred sobom osmišljen je kao ključni vodič za vaše djelovanje na dan izbora u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine. Svrha ovog dokumenta je pružiti vam jasne smjernice za sve faze izbornog procesa, od otvaranja biračkog mjesta, preko vođenja glasanja, pa sve do zatvaranja biračkog mjesta i pravilnog pakovanja izbornog materijala.

Ovaj priručnik detaljno opisuje vaše uloge, odgovornosti, te obaveze koje imate kao predsjednici i članovi biračkih odbora, uključujući i zadatke zamjenika i posmatrača. Poseban fokus stavljen je na pravilno utvrđivanje broja koverata s glasačkim listićima te način na koji se izborni materijal treba adekvatno spakovati i dostaviti nadležnim organima.

Namjera je da vam ovaj priručnik bude praktičan alat na dan izbora, olakšavajući vam primjenu Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i relevantnih podzakonskih akata koji regulišu izborni proces u inostranstvu. Sve faze postupka, od prijema osjetljivog izbornog materijala do završetka glasanja i dostavljanja rezultata, objašnjene su na jednostavan i pristupačan način.

Vaša odgovornost, nepristrasnost i preciznost tokom izbornog procesa ključni su za osiguranje demokratskih, slobodnih i poštenih izbora. Pridržavanje zakonskih odredbi i smjernica iz ovog priručnika pomoći će u izbjegavanju grešaka, te uspostavi dobre prakse koja će poslužiti kao temelj za buduće izborne procese.

Predsjednica

Centralne izborne komisije BiH

Dr. Irena Hadžiabdić

Sarajevo: august, 2024. godine

POGLAVLJE I. BIRAČKA MJESTA U DIPLOMATSKO-KONZULARNIM PREDSTAVNIŠTVIMA BOSNE I HERCEGOVINE

1. ODREĐIVANJE BIRAČKOG MJESTA, OSIGURANJE PROSTORA I OBILJEŽJA NA BIRAČKOM MJESTU

1.1. Određivanje biračkog mjesta

- Biračka mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (u daljnjem tekstu: DKP BiH) određuje Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Centralna izborna komisija BiH) posebnom odlukom, najkasnije 50 dana prije dana održavanja izbora.
- Navedenu odluku, Centralna izborna komisija BiH, najkasnije 15 dana od dana donošenja odluke, posredstvom Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo vanjskih poslova BiH), dostavlja nadležnom DKP-u.
- Biračko mjesto u DKP-u BiH je posebno uređen prostor gdje birači upisani u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za glasanje u DKP-ima BiH ostvaruju svoje biračko pravo te se u njima, nakon zatvaranja za glasanje, na dan održavanja izbora vrši prebrojavanje koverata s glasačkim listićima.

1.2. Osiguranje prostora određenog za biračko mjesto

- Birački odbori u DKP-ima BiH dužni su najkasnije **12 sati prije dana održavanja izbora** osigurati da prostor koji je određen za biračko mjesto bude pripremljen za otvaranje.

1.3. Obilježja na biračkom mjestu

- Na biračkom mjestu i u njegovoj okolini mogu se postavljati samo službena obilježja izbora koja propiše Centralna izborna komisija BiH.

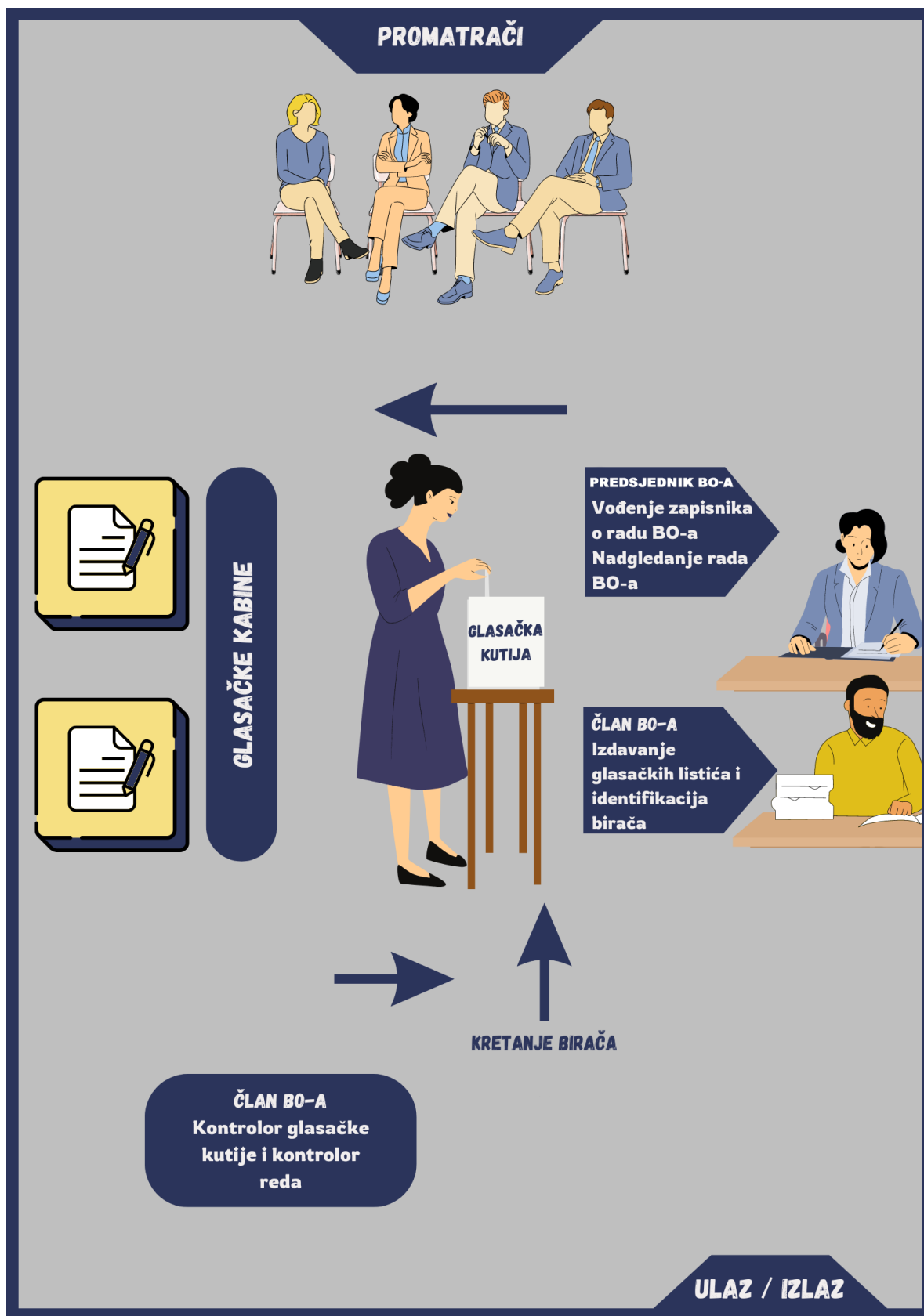

Službena obilježja izbora koja Centralna izborna komisija BiH posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH dostavlja biračkim odborima su:

- poster s uputstvima o načinu glasanja;
- poster s informativnim sadržajem za birače;
- poster s izvodima iz Krivičnog zakona.

GLASAČKE KABINE TREBAJU BITI OKRENUTE PREMA UNUTRAŠNJOSTI PROSTORIJE BIRAČKOG MJESTA, DOVOLJNO UDALJENE, DA SE OSIGURA POTPUNA TAJNOST GLASANJA BIRAČA.

Shematski prikaz uređenja biračkog mjesta (birački odbor od 3 člana)

Shema 1

1. Biračko mjesto

POGLAVLJE II. BIRAČKI ODBORI

1. ODGOVORNOST I ULOGA BIRAČKOG ODBORA

1.1. Obuka biračkog odbora

- U skladu s planom i programom edukacije Centralna izborna komisija BiH organizuje obuku predsjednika i članova biračkih odbora u DKP-ima BiH, kao i njihovih zamjenika, o načinu glasanja i brojanju koverata s glasačkim listićima.
- Nakon provedene obuke Centralna izborna komisija BiH prema utvrđenoj metodologiji izvršit će provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima dodijeliti certifikate.

U radu biračkog odbora može učestvovati samo predsjednik, članovi biračkog odbora i njihovi zamjenici koji su uspješno prošli provjeru znanja i posjeduju certifikat koji je izdala Centralna izborna komisija BiH.

1.2. Način rada biračkog odbora

- Birački odbor rukovodi radom biračkog mjesta i osigurava pravilnost i potpunu tajnost glasanja.

- Predsjednik biračkog odbora rukovodi radom biračkog odbora i osigurava da se proces glasanja na biračkom mjestu odvija nesmetano.

2. DUŽNOST I ODGOVORNOST ČLANOVA BIRAČKOG ODBORA U PROCESU GLASANJA

2.1. Predsjednik biračkog odbora:

- rukovodi radom biračkog odbora i zajedno s članovima biračkog odbora odgovara za zakonitost rada na biračkom mjestu;
- održava integritet procesa glasanja i održava mir i red na biračkom mjestu i u njegovoj okolini;
- popunjava sve potrebne obrasce;
- osigurava da na biračkom mjestu ne bude oružja ili opasnih predmeta;
- određuje dužnosti svakom članu biračkog odbora;
- pomaže biračima kojima treba dodatno objašnjenje o procesu glasanja;
- rješava sva pitanja koja se odnose na identifikaciju i pravo glasa birača;
- evidentira u Zapisnik o radu biračkog odbora – Obrazac ZARBO – vrijeme i okolnosti svih izuzetnih događanja na biračkom mjestu.

2.2. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda:

- osigurava kontrolu protoka birača na biračkom mjestu.

2.3. Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju:

- provjerava identitet birača;
- pronalazi ime birača u izvodu iz Centralnog biračkog spiska;
- upozorava birača da se mora potpisati identično kao na identifikacionom dokumentu;
- osigurava da se birač potpiše pored svog imena u izvodu iz konačnog Centralnog biračkog spiska.

2.4. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića:

- Prije izdavanja kovert s glasačkim listićima član biračkog odbora vadi sve glasačke listiće iz kovert, na prednjoj strani glasačkih listića, ispod teksta “Uputstvo za glasanje” u donjem lijevom uglu stavlja otisak štambilja i potpisuje se na svim glasačkim listićima pored otiska štambilja, te glasačke listiće ponovo vraća u kovertu koju izdaje biraču;
- objašnjava kako treba ispravno ispuniti glasačke listiće, naročito vodeći računa da birača upozori da na plavom glasačkom listiću može maksimalno zaokružiti 3 kandidata kako bi listić ušao u brojanje glasova po kandidatima;
- izdaje kovert s glasačkim listićima;
- upućuje birača prema slobodnom prostoru na kojem mu se omogućava tajnost glasanja (u daljnjem tekstu: glasačka kabina).

2.5. Član biračkog odbora zadužen za kontrolu glasačke kutije:

- upućuje birača da ubaci kovertu s glasačkim listićima u glasačku kutiju i napusti biračko mjesto;
- osigurava da birač ne napusti biračko mjesto dok u glasačku kutiju ne ubaci kovertu s glasačkim listićima;
- osigurava da se samo kovert s glasačkim listićima ubacuju u glasačku kutiju

2.6. Birački odbor od tri člana

- Ako se birački odbor sastoji od predsjednika i dva člana, u tom će slučaju član biračkog odbora zadužen za kontrolu reda istovremeno kontrolisati glasačke kutije, dok će član biračkog odbora zadužen za identifikaciju istovremeno obavljati i izdavanje koverata s glasačkim listićima.

Birački odbori su nezavisni i nepristrasni u svome radu.

- Član biračkog odbora neće učestvovati u donošenju odluka kada taj član ili član njegove uže porodice ima lični ili finansijski interes, ili ako postoji drugi sukob interesa koji može dovesti u sumnju njegovu sposobnost da djeluje nepristrasno. Članovima uže porodice smatra se supružnik, djeca i članovi domaćinstva prema kojima član biračkog odbora ima zakonsku obavezu izdržavanja.
- Članovi biračkog odbora individualno odgovaraju za učinjene nepravilnosti u okviru zaduženja koja dobiju od predsjednika biračkog odbora, u skladu s Izbornim zakonom BiH i provedbenim aktima Centralne izborne komisije BiH. Predsjednik biračkog odbora odgovoran je i za učinjene nepravilnosti člana biračkog odbora.

2.7. Zamjenici članova biračkih odbora

- Zamjenik predsjednika, odnosno zamjenici članova biračkog odbora učestvuju u radu biračkog odbora samo ako je predsjednik, odnosno član biračkog odbora, spriječen doći na biračko mjesto na dan održavanja izbora ili ako moraju iz opravdanih razloga napustiti biračko mjesto tokom rada.

3. ZAPISNIK O RADU BIRAČKOG ODBORA

3.1. Uvodne napomene

- Birački odbor vodi Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO (u daljnjem tekstu: Zapisnik), a koji se sastoji od:
 - a) Zapisnika o radu biračkog odbora na dan uoči održavanja izbora – Obrazac ZARBO I. (u daljnjem tekstu: Zapisnik I.)
 - b) Zapisnika o radu biračkog odbora na dan održavanja izbora – Obrazac ZARBO II. (u daljnjem tekstu: Zapisnik II.).
- Centralna izborna komisija BiH dostavlja posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH svakom biračkom odboru Zapisnik I. i Zapisnik II. zajedno sa ostalim izbornim materijalom.
- O primopredaji Zapisnika I. i Zapisnika II. ovlašteno lice Ministarstva vanjskih poslova BiH i predsjednik biračkog odbora potpisuju Zapisnik o primopredaji.

Zapisnik o radu biračkog odbora vodi se u dva identična primjerka, od kojih je jedan primjerak indigo-kopija (zelena kopija). Zapisnik je opremljen dvostrukom posljednjom koricom koja se koristi tako da se podaci ne preslikavaju na neželjene stranice.

▪ **Zapisnik I. sastoji se od:**

- a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Centralne izborne komisije BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje šifre biračkog mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkog odbora na dan uoči održavanja izbora – ZARBO I;
- b) SPISKA IZBORNOG MATERIJALA – Obrazac Z1 koji sadrži spisak izbornog materijala koji je birački odbor primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH, s dijelom na koji se upisuje kada je taj materijal primljen te vrsta i količina tog materijala;
- c) ZAPAŽANJA O STANJU BIRAČKOG MJESTA NA DAN UOČI IZBORA – Obrazac Z2, gdje se unosi opis stanja biračkog mjesta na dan uoči održavanja izbora.

▪ **Predsjednik i članovi biračkog odbora nakon popunjavanja potvrđuju svojim potpisima tačnost navoda u Zapisniku I.**

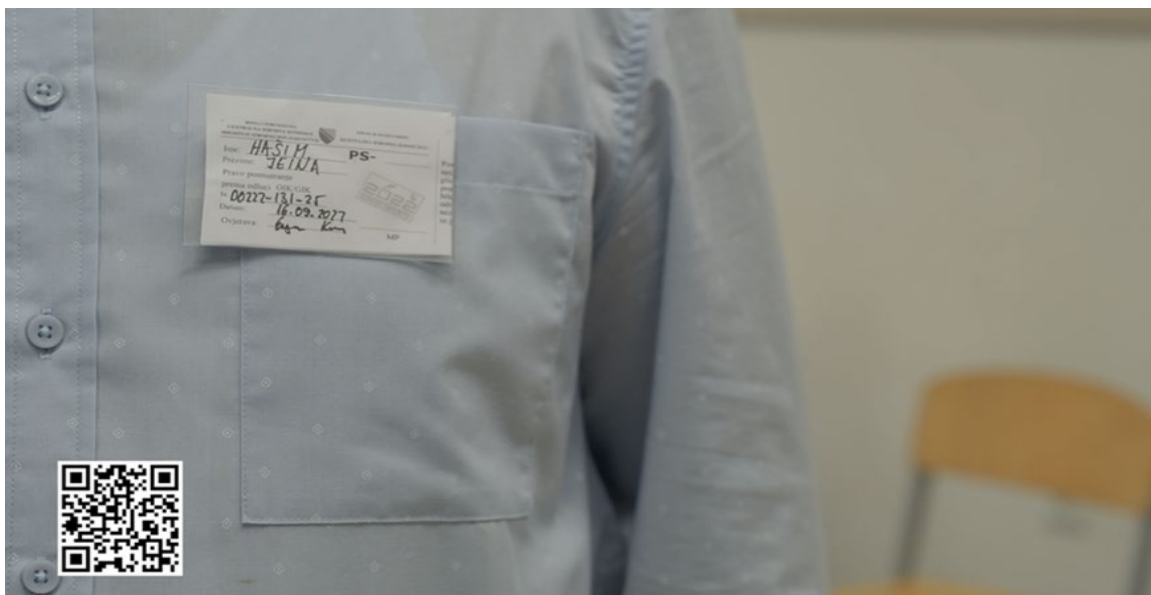
3.3. Zapisnik II.

▪ **Zapisnik II. sastoji se od:**

- a) NASLOVNE STRANICE koja sadrži logo Centralne izborne komisije BiH, dio gdje se upisuje naziv DKP-a BiH i dio za upisivanje šifre biračkog mjesta te naslov: Zapisnik o radu biračkog odbora na dan održavanja izbora – ZARBO II;
- b) EVIDENCIJE O PRISUSTVU – Obrazac Z3 koji se popunjava prije otvaranja biračkog mjesta na dan održavanja izbora, a sadrži dio za upisivanje imena prisutnih prilikom otvaranja biračkog mjesta i dio za upisivanje bilo kakvih značajnih događaja ili problema koji su se dogodili prije i prilikom otvaranja biračkog mjesta. U ovu evidenciju predsjednik upisuje vrijeme otvaranja biračkog mjesta;
- c) ZAKLETVA – Obrazac Z3a koji potpisuju predsjednik i članovi biračkog odbora odmah nakon što predsjednik odredi dužnosti svim članovima;
- d) EVIDENCIJE O AKREDITIRANIM POSMATRAČIMA – Obrazac Z4 koji sadrži:
 - dio prilikom otvaranja biračkog mjesta u koji se upisuju imena akreditiranih posmatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je posmatrač stigao;
 - dio tokom procesa glasanja u koji se upisuju imena akreditiranih posmatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj akreditacije i vrijeme kada je posmatrač stigao, te vrijeme kada je posmatrač napustio biračko mjesto;
 - dio kod zatvaranja biračkog mjesta i procesa brojanja glasačkih listića, u koji se upisuju imena posmatrača i vrijeme kada je posmatrač napustio biračko mjesto;
- e) ZAPAŽANJA TOKOM GLASANJA – Obrazac Z5 u koji se upisuju svi značajniji događaji koji su se desili tokom procesa glasanja i brojanja;

- f) MIŠLJENJA ILI PRIMJEDBI – Obrazac Z6 u koji se upisuje mišljenje ili primjedba članova biračkog odbora, birača ili akreditiranih posmatrača. Član biračkog odbora, birač ili akreditirani posmatrač može unijeti svoje mišljenje ili primjedbe na proces glasanja, koje potpisuje lično (mišljenje ili primjedba koja nije potpisana lično, neće se razmatrati). Posmatrač može staviti obrazložene primjedbe na rad biračkih odbora u pisanoj formi, koje se prilažu uz Z6 (ovaj slučaj predsjednik je dužan posebno evidentirati u Z6);
- g) UDALJAVANJA LICA S BIRAČKOG MJESTA – Obrazac Z7 u koji se upisuju podaci i razlozi udaljavanja lica s biračkog mjesta zbog narušavanja reda;
- h) VREMENA ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA – Obrazac Z8 u koji se evidentira vrijeme zatvaranja biračkog mjesta, značajni događaji koji su se desili prilikom zatvaranja biračkog mjesta i prisutnost zamjenika biračkog odbora koji učestvuju u brojanju (svoju prisutnost potvrđuju potpisom).
- i) EVIDENCIJA BROJA POTPISA – Obrazac Z9 u koji se na redovnom biračkom mjestu upisuje broj potpisa na svakoj stranici Izvoda iz Centralnog biračkog spiska.
- j) SPECIFIKACIJA NEVAŽEĆIH GLASAČKIH LISTIĆA – Obrazac Z10 koji popunjava predsjednik biračkog odbora na redovnom biračkom mjestu ukoliko prilikom brojanja glasačkih listića naiđe na glasačke listiće bez sigurnosnih elemenata.

POGLAVLJE III. POSMATRAČI

2. Akreditacija posmatrača

1.1. Uvodne napomene

- Proces glasanja i prebrojavanja glasačkih listića mogu posmatrati samo akreditirani posmatrači. Posmatrači mogu postavljati pitanja u vezi s izbornim procesom, ali se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati unutar glasačke kabine.
- Svaki posmatrač za vrijeme posmatranja izborne aktivnosti dužan je nositi akreditaciju i ne smije nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom,

koalicijom, listom nezavisnih kandidata ili nezavisnim kandidatom (u daljnjem tekstu: politički subjekat).

- Samo jedan posmatrač koji je predstavnik političkog subjekta, odnosno udruženja, može biti prisutan u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu. Broj međunarodnih posmatrača koji mogu biti prisutni u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu je neograničen. Međunarodni posmatrač može na biračko mjesto sa sobom uvesti i prevodioca.

1.2. Pristup posmatrača biračkom mjestu

- Nakon dolaska na biračko mjesto posmatrač mora predsjedniku biračkog odbora pokazati lični identifikacioni dokument. Predsjednik biračkog odbora provjerit će posmatračev identifikacioni dokument s fotografijom kako bi utvrdio da li se ime posmatrača nalazi na akreditaciji.
- Predsjednik biračkog odbora zapisat će ime posmatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao i njegov broj akreditacije u Zapisnik o radu biračkog odbora, bilježeći vrijeme kada je posmatrač stigao i vrijeme kada je posmatrač napustio biračko mjesto, kako bi se broj posmatrača ograničio na jednog posmatrača u isto vrijeme na jednom biračkom mjestu. Predsjednik biračkog odbora zadržat će identifikacioni dokument do trenutka kada posmatrač napušta biračko mjesto. Prilikom napuštanja biračkog mjesta posmatrač zadržava akreditaciju.

1.3. Podnošenje primjedbi posmatrača na rad biračkog odbora

Ukoliko posmatrač za vrijeme posmatranja utvrdi nepravilnosti u vezi s procesom koji je posmatrao, može tražiti pojašnjenje od ovlaštenog lica, a ukoliko je nezadovoljan obrazloženjem, o tome će unijeti primjedbu u zapisnik dio Z6.

1.4. Udaljavanje posmatrača s biračkog mjesta

- Ako posmatrač tokom posmatranja ometa izborni proces, predsjednik biračkog odbora u postupku udaljavanja posmatrača s biračkog mjesta treba prethodno opomenuti posmatrača koji ometa izborni proces i poduzeti sve druge raspoložive mjere i radnje da ometanje prestane, a ukoliko nastavi s ometanjem, udaljiti ga s biračkog mjesta.

1.5. Izgled akreditacija akreditiranih posmatrača

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА		PS- 	Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.
Ime: _____ Prezime: _____ Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____ Datum: _____ Ovjerava: _____ MP			

- Izgled lica i naličja akreditacije za posmatrače koji su predstavnici političkih subjekata (**bijela**). Akreditacije ovjerava i izdaje Centralna izborna komisija BiH na osnovu liste političkih subjekata koju je odobrila Centralna izborna komisija BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Ime: _____ Prezime: _____ Pravo posmatranja prema odluci CIK BiH br. _____ Datum: _____ Ovjerava: _____	PU- _____ MP

Posmatrač, u toku posmatranja izbornog procesa, neće ometati izborne aktivnosti i poštivat će tajnost glasanja. Za vrijeme posmatranja izbornih aktivnosti, posmatrač će nositi službenu akreditaciju i neće nositi bilo kakva obilježja ili oznake koje ga povezuju s određenom političkom strankom, koalicijom, listom nezavisnih kandidata, nezavisnim kandidatom i kandidatom sa posebne liste kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

- Izgled lica i naličja akreditacije za posmatrače koji su predstavnici udruženja (**siva**). Akreditacije ovjerava i izdaje Centralna izborna komisija BiH na osnovu liste udruženja koju je odobrila Centralna izborna komisija BiH.
- Izgled lica i naličja akreditacije za međunarodne posmatrače (**roza**). Akreditacije ovjerava i izdaje Centralna izborna komisija BiH.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА
Name: _____ Surname: _____ Right to observe as per BiH CEC Decision No : _____ Date: _____ Approved by: _____	MP- _____ Stamp

While observing the electoral process, the observer shall not disturb the electoral activities and he/she shall respect the secrecy of voting. While observing electoral activities, an observer shall wear the official accreditation card and shall not wear any insignia or markings which affiliate him/her with a specific political party, coalition, list of independent candidates, an independent candidate, and a candidate from a separate list of candidates representatives of national minorities.

POGLAVLJE IV. NAČIN GLASANJA

1. DAN PRIJE ODRŽAVANJA IZBORA

- Centralna izborna komisija BiH će najkasnije deset dana prije otvaranja biračkih mjesta dostaviti Ministarstvu vanjskih poslova BiH izborni materijal, i to:
 - izvod iz Centralnog biračkog spiska za određeno biračko mjesto u DKP-ima BiH;
 - odgovarajući broj koverata sa setovima glasačkih listića;
 - štambilj za sigurnosnu zaštitu glasačkih listića;
 - odgovarajući broj glasačkih kutija;
 - set obrazaca za biračko mjesto;
 - postere s uputstvima o načinu glasanja i informativnim sadržajem za birače;

- Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO;
- potrošni materijal prema specifikaciji iz Obrasca Z1 Zapisnika, neophodan za proces glasanja i pakovanja izbornog materijala.

3. Provjera ispravnosti izbornog materijala

- Ministarstvo vanjskih poslova BiH će tri dana prije, a najkasnije 12 sati prije otvaranja biračkih mjesta u DKP-ima BiH, dostaviti biračkom odboru odgovarajućeg DKP-a BiH navedeni izborni materijal.
- Birački odbor provjerava da li je izborni materijal koji je primio od Ministarstva vanjskih poslova BiH kompletan i u ispravnom stanju, što upisuje u Obrazac Z1 Zapisnika. Ukoliko birački odbor utvrdi da izborni materijal nije kompletan, odmah o tome obavještava Ministarstvo vanjskih poslova BiH koje će u kontaktu s Centralnom izbornom komisijom BiH otkloniti sve nedostatke u najkraćem roku.
- Nakon primljenog izbornog materijala predsjednik i članovi biračkog odbora provjeravaju prostor koji je predviđen za biračko mjesto i otklanjaju eventualne nedostatke koji utječu na zakonitost rada biračkog odbora. Zapažanje o stanju biračkog mjesta upisuje se u Obrazac Z2 Zapisnika. Predsjednik i članovi biračkog odbora odgovorni su za sigurnost biračkog materijala na biračkom mjestu od trenutka prijema materijala pa do završetka svih svojih dužnosti nakon zatvaranja biračkog mjesta, završetka procesa brojanja i predavanja glasačkog materijala.
- Birački odbor uklanja s biračkog mjesta sve oznake i obilježja koja upućuju na političke subjekte, vjerske simbole, kao i ostale oznake koje mogu imati diskriminaciono značenje. Birački odbor postavlja oznaku biračkog mjesta, ulaza i izlaza, smjera lokacije biračkog mjesta, zabrane unošenja oružja, zabrane pušenja, i izlaže kandidatske liste.
- Predsjednik i članovi biračkog odbora uređuju biračko mjesto tako da se omogući nesmetan protok birača na biračkom mjestu.

- Predsjednik biračkog odbora dužan je prilikom otvaranja biračkog mjesta, a u skladu s propisom Centralne izborne komisije BiH, odrediti dužnosti svakom članu biračkog odbora, odnosno odrediti koji će član biračkog odbora biti zadužen za kontrolu reda, identifikaciju, izdavanje koverata s glasačkim listićima i kontrolu glasačke kutije te ih evidentirati u dijelu Zapisnika o radu biračkog odbora predviđenom za unošenje navedenih podataka.

2. PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA

- Svi članovi biračkog odbora moraju doći na biračko mjesto najmanje sat vremena prije početka glasanja. U tom vremenu samo članovi biračkog odbora i posmatrači mogu biti prisutni na biračkom mjestu.
- Birački odbor određuje mjesto za svaku glasačku kabinu, vodeći računa da niko unutar ili izvan biračkog mjesta ne može vidjeti birača dok glasa. Otvor glasačke kabine treba biti okrenut prema unutrašnjosti biračkog mjesta.
- Prije početka glasanja predsjednik, odnosno članovi biračkog odbora:
 - a) upisuju svoja imena u Zapisnik i potpisuju se u dijelu Zapisnika koji je za to predviđen;
 - b) potpisuju Zakletvu u Zapisniku dio Z3a
 - c) ispisuju sve neophodne podatke na kovertu, odnosno pakete;
 - d) predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje broj birača koji su upisani u izvod iz Centralnog biračkog spiska;
 - e) ručno broje primljene kovertu s glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i u Obrazac za brojno stanje upisuju ukupan broj primljenih koverata s glasačkim listićima;
 - f) pokazuju praznu glasačku kutiju, nakon čega na nju stavljaju plastične pečate;
 - g) predsjednik u Obrazac za brojno stanje upisuje serijske brojeve pečata glasačke kutije;
 - h) postavljaju zapečaćenu glasačku kutiju na mjesto gdje je svi prisutni mogu vidjeti;
 - i) predsjednik upisuje u Obrazac Z3 Zapisnika vrijeme otvaranja biračkog mjesta;
 - j) predsjednik provjerava posmatračev identifikacioni dokument s fotografijom, koji zadržava do trenutka kada posmatrač napušta biračko mjesto, utvrđuje nalazi li se ime posmatrača na akreditaciji i u Obrazac Z4 Zapisnika upisuje ime posmatrača, naziv subjekta koji ga je akreditirao, broj njegove akreditacije, vrijeme kada je posmatrač stigao i vrijeme kada je posmatrač napustio biračko mjesto;
 - k) predsjednik upućuje posmatrače na mjesto gdje mogu sjesti i posmatrati izborne aktivnosti te ih upozorava da se ne mogu miješati u izborni proces niti gledati u glasačku kabinu, ali da mogu postavljati pitanja u vezi s izbornim procesom.

PREDSJEDNIK I ČLANOVI BIRAČKOG ODBORA SU OBAVEZNI POTPISATI ZAKLETVU U DIJELU Z3 ZAPISNIKA O RADU BIRAČKOG ODBORA.

3. PROCEDURA GLASANJA

- Biračka mjesta počinju raditi u 7 sati, a zatvaraju se u 19 sati.

Predsjednik i članovi biračkog odbora, ako im se imena nalaze na izvodu iz Centralnog biračkog spiska za to biračko mjesto, glasaju prije nego što prvi birač dođe na biračko mjesto.

- Ako biračko mjesto iz opravdanih razloga nije otvoreno na vrijeme, a kašnjenje je trajalo do tri sata, glasanje na tom biračkom mjestu može se produžiti za onoliko vremena koliko je trajalo kašnjenje, o čemu odlučuje predsjednik. Ako je kašnjenje trajalo duže od tri sata, o dužini vremena za koje se glasanje produžava odlučuje Centralna izborna komisija BiH.
- Predsjednik u najkraćem roku obavještava Centralnu izbornu komisiju BiH o razlogu zbog kojeg je došlo do kašnjenja u otvaranju biračkog mjesta ili do prekida glasanja na biračkom mjestu.

3.1. Tajnost glasanja

- Ispunjavanje glasačkog listića na biračkom mjestu je tajno, glasanje je lično.

U glasačkoj kabini se istovremeno smije nalaziti samo jedno lice, osim ako se radi o biračima koji su slijepi, nepismeni ili lica s invaliditetom. (Vidi: Pomoć drugog lica prilikom glasanja).

- **Predsjednik i članovi biračkog odbora dužni su osigurati tajnost glasanja i onemogućiti da neko lice glasa umjesto drugog lica pod njegovim imenom ili da ponovo glasa.**
- **Lice koje zloupotrijebi biračko pravo ili učini izbornu prevaru, snosit će krivičnu odgovornost (Vidi: POGLAVLJE VI. KRIVIČNE ODREDBE).**

- Nijedno lice ne smije ometati birača koji ispunjava glasačke listiće, niti smije tražiti od njega bilo kakve informacije o tome za koga želi glasati, za koga glasa ili za koga je glasao, niti smije sprječavati ili pokušati spriječiti nekoga u ostvarivanju njegovog biračkog prava.

3.2. Važeći dokument za identifikaciju

- Za utvrđivanje identiteta birača služi jedan od sljedećih važećih dokumenata s fotografijom:
 - a) pasoš;
 - b) vozačka dozvola;
 - c) važeća lična isprava koju je izdala zemlja domaćin;
 - d) važeća lična isprava koju je izdala Bosna i Hercegovina;
 - e) izbjeglički karton koji je izdala vlada zemlje domaćina ili druga međunarodna organizacija.

3.3. Identifikacija birača i izdavanje glasačkog listića

- Prilikom ulaska na biračko mjesto radi glasanja svaki birač mora predložiti jedan od važećih ličnih dokumenata. Nakon što birač dokaže svoj identitet članu biračkog odbora i njegovo ime bude pronađeno u izvodu iz Centralnog biračkog spiska, birač se potpisuje identično kao na identifikacionom dokumentu pored svog imena u izvodu iz Centralnog biračkog spiska.

- Kada birač bude identificiran i potpiše se u izvod iz Centralnog biračkog spiska, član biračkog odbora, prije nego izda kovertu s glasačkim listićima, iz koverte vadi glasačke listiće i na svaki glasački listić stavlja otisak štambilja, potpisuje se pored otiska štambilja, te glasačke listiće vraća u kovertu, nakon čega izdaje kovertu s glasačkim listićima i odmah upućuje birača prema jednoj od slobodnih glasačkih kabina, kako bi ispunio glasačke listiće. Nakon ispunjavanja glasačkih listića, birač ih vraća u kovertu tako da se zaštititi tajnost glasa i ubacuje kovertu s glasačkim listićima u glasačku kutiju.
- Ako se ime birača ne nalazi na izvodu iz Centralnog biračkog spiska za to biračko mjesto, predsjednik biračkog odbora u saradnji s Centralnom izbornom komisijom BiH provjerava na koji je izvod iz Centralnog biračkog spiska birač upisan i o tome obavještava birača.

Sigurnosna zaštita glasačkog listića (otisak štambilja i potpis)

**Gradsko/Općinsko vijeće - Gradsko/Opštinsko vijeće
Skupština grada/opštine - Skupština grada/opštine**

000
GRAD / OPĆINA
ГРАД / ОПШТИНА

UPUTSTVO - УПУТСТВО - НАПУТАК

- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste nezavisnih kandidata, ili imena jednog nezavisnog kandidata ili
- Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata ili
- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste nezavisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:

-glasati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

Ukoliko ste se odlučili da glasate za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu nezavisnih kandidata, ili nezavisnog kandidata, jer ukoliko biste glasali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste nezavisnih kandidata, ili imena jednog nezavisnog kandidata ili
- Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata ili
- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste nezavisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste nezavisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:

- glasati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

Ukoliko ste se odlučili da glasate za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu nezavisnih kandidata, ili nezavisnog kandidata, jer ukoliko biste glasali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

-Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili koalicije, ili liste neovisnih kandidata, ili imena jednog neovisnog kandidata ili
-Označite kvadratić pored imena jednog ili najviše tri kandidata unutar liste samo jedne odabrane političke stranke ili koalicije ili liste neovisnih kandidata ili
- Označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke, ili jedne koalicije, ili jedne liste neovisnih kandidata, i označite jednog ili najviše tri kandidata unutar te odabrane političke stranke, ili koalicije ili liste neovisnih kandidata.

U izbornim jedinicama u kojima se biraju i pripadnici nacionalnih manjina imate mogućnost:

- glasovati za pripadnika nacionalne manjine, tako što ćete označiti samo jedno ime na posebnoj listi kandidata pripadnika nacionalnih manjina.

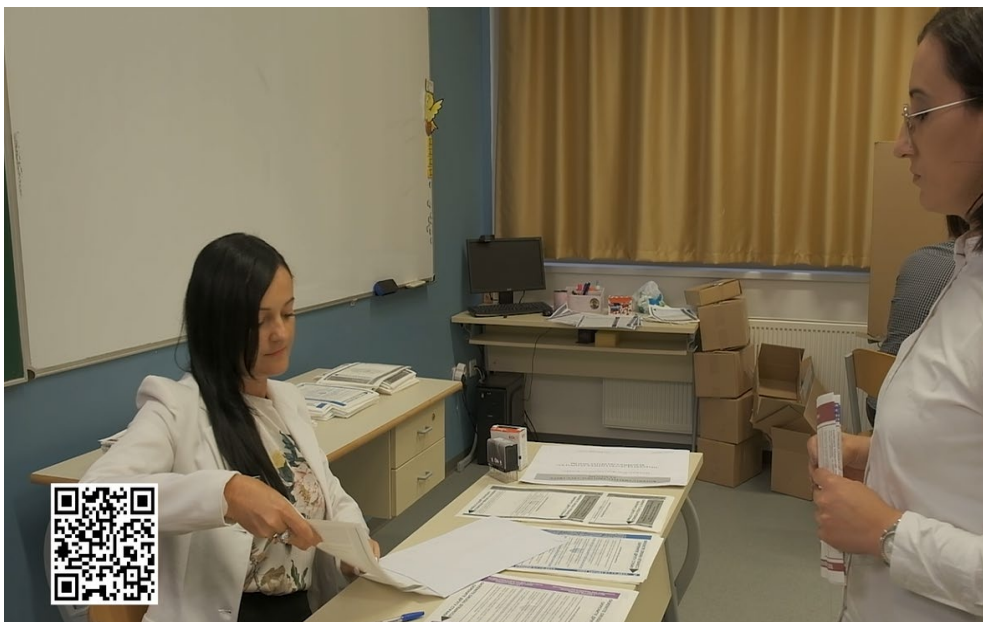
Ukoliko ste se odlučili glasovati za pripadnika nacionalnih manjina, ne možete glasovati ujedno i za političku stranku, ili koaliciju, ili listu neovisnih kandidata, ili neovisnog kandidata, jer ukoliko biste glasovali za obje opcije, vaš listić bio bi nevažeći!

LOKALNI IZBORI 06.10.2024. - ЛОКАЛНИ ИЗБОРИ 06.10.2024.

ДКР А01
ДКП А01

4. Postupanje s oštećenim glasačkim listićem

3.4. Broj dozvoljenih preferencija na glasačkom listiću

Glasački listić omogućava biraču da glasa samo za jednu od sljedećih opcija:

- nezavisnog kandidata; ili
- političku stranku, koaliciju ili listu nezavisnih kandidata; ili
- mogućnost da, u okviru kandidatske liste jedne političke stranke, koalicije ili liste nezavisnih kandidata, označi jednog ili najviše tri kandidata na jednoj listi koju je birač odabrao. Ako je birač validno označio više od tri kandidata na jednoj listi, smatra se da je ta lista dobila jedan važeći glas u svrhu raspodjele mandata, dok se preferencijalni glasovi s liste smatraju nevažećim.

3.5. Oštećeni glasački listić

- Pod oštećenim glasačkim listićem podrazumijeva se fizički oštećen ili pogrešno popunjen glasački listić. U slučaju da birač ošteti svoj glasački listić, vraća kovertu s glasačkim listićima, a član biračkog odbora izdaje mu novu kovertu s glasačkim listićima. Član biračkog odbora zadužen za izdavanje glasačkih listića upisuje riječ “oštećen” na vraćenu kovertu s glasačkim listićima i ulaže je u za to predviđenu kovertu za pakovanje.

3.6. Pomoć drugog lica

- Birač koji je slijep, nepismen ili lice s invaliditetom je lice kojem je potrebna pomoć drugog lica prilikom potpisivanja izvoda iz Centralnog biračkog spiska i glasanja.

Kad je birač slijep, nepismen ili lice s invaliditetom, predsjednik odobrava da mu drugo lice, koje izabere birač, pruži pomoć pri glasanju. Ovo lice ne smije biti član biračkog odbora niti akreditirani posmatrač.

Lice koje pomaže biraču glasati napisat će svoje ime štampanim slovima u izvodu iz Centralnog biračkog spiska pored imena birača kojem je pomagao i potpisati se u predviđeno polje za potpis. Lice koje pomaže drugom biraču glasati ne mora biti upisano u Centralni birački spisak. Jedno lice može pomagati samo jednom biraču.

- Lica s invaliditetom su oni birači koji dođu do biračkog mjesta, ali ne mogu ući. Drugo lice, koju taj birač izabere, donosi važeći identifikacioni dokument lica s invaliditetom na biračko mjesto i izjavljuje da birač ne može ući na biračko mjesto.

Član biračkog odbora zadužen za identifikaciju provjerava da li je ime lica s invaliditetom upisano u izvod iz Centralnog biračkog spiska. Ako je ime tog birača upisano u izvod iz Centralnog biračkog spiska, član biračkog odbora odlazi prema licu s invaliditetom, nakon što obavijesti predsjednika, s Obrascem Z6 Zapisnika, kovertom s glasačkim listićima i olovkom. Član biračkog odbora upisuje ime i lične podatke lica s invaliditetom s brojem identifikacionog dokumenta. Lice s invaliditetom potpisuje se pored tih podataka i popunjava glasačke listiće koje vraća u kovertu.

Lice kojeg je lice s invaliditetom izabralo odnosi kovertu s glasačkim listićima do glasačke kutije i stavlja je u nju. Član biračkog odbora u dio predviđen za potpis, pored imena lica s invaliditetom, upisuje broj identifikacionog dokumenta tog birača. Lice koje pomaže licu s invaliditetom upisuje svoje ime štampanim slovima pored imena lica s invaliditetom u izvod iz Centralnog biračkog spiska, te se potpisuje.

Obrazac za PDL

PDL/PDO/ПДЛ

Pomoć drugog lica/druge osobe/Помоћ другог лица

☐ Na biračkom mjestu/На бирачком мјесту ☐ Izvan biračkog mjesta/Изван бирачког мјеста
--

1
RB obrasca /РБ обрасца

131A244
Broj BM/Број БМ

MARKO MARKOVIĆ / 111191111111 / 02QZ1416 / 244
Ime i prezime birača, JMB, broj lične karte/osobne iskaznice i redni broj birača u izvodu iz CBS/izvatu iz SBP/ / Име и презиме бирача, ЈМБ, број личне карте и Редни број бирача у изводу из ЦБС

AMIR AMIROVIĆ / 111191111111 / 025QB1416 / 244
Ime i prezime lica koje pomaže/osobe koja pomaže, JMB i broj lične karte/osobne iskaznice i potpis/
Име и презиме лица које помаже, ЈМБ и број личне карте и потпис

☐ Slijepi birač/Слијепи бирач ☐ Nepismeni birač/Неписмени бирач ☐ Lice a invalidetom/Лице с инвалидитетом
--

Staviti oznaku X u kvadratić prema kategoriji kojoj birač pripada/ Ставити ознаку X у квадратнић према категорији којој бирач припада

025QZ1416

Navod o vrsti dokaza o potrebi glasanja/glasovanja birača uz pomoć drugog lica/druge osobe i broj dokaza/ Навод о врсти доказа о потреби гласања бирача уз помоћ другог лица и број доказа

Predsjednik BO/Председник БО

MUSTAFA LAKOVIĆ
Ime, prezime i potpis/Име, презиме и потпис

Pod punom materijalnom i krivičnom odgovornošću izjavljujem da sam upoznat sa odredbom člana 5.19 stav (4) Izbornog zakona BiH, odnosno da na dan izbora mogu pomoći samo jednom biraču.

Под пуном материјалном и кривичном одговорношћу изјављујем да сам упознат са одредбом члана 5.19 став(4) Изборног закона БиХ, односно да на дан избора могу помоћи само једном бирачу.

Lice koje pomaže biraču/Лице које помаже бирачу

Potpis/Потпис

3.6. Ometanje procesa glasanja i udaljavanje s biračkog mjesta

- Predsjednik biračkog odbora može s biračkog mjesta i iz njegove okoline udaljiti svako lice koje narušava red. Svako udaljavanje s biračkog mjesta treba zabilježiti u Obrazac Z7 Zapisnika.
- Ako na biračkom mjestu postoji opasnost za red i mir, ako dođe do nasilja ili se otkrije oružje ili opasni predmeti, predsjednik biračkog odbora će u skladu sa svojom dužnošću i odgovornošću:
 - a) prekinuti glasanje za onoliko vremena koliko je potrebno da se ponovo uspostavi red i mir na biračkom mjestu,
 - b) nakon prekida glasanja i ponovo uspostavljenog reda i mira, postupiti kako je navedeno u ovom priručniku o radnjama kod glasanja birača.

Ako se red na biračkom mjestu naruši, predsjednik biračkog odbora može zahtijevati pomoć policije ili snaga sigurnosti izvan biračkog mjesta kako bi se ponovo uspostavio red i mir na biračkom mjestu.

GLASANJE SE PREKIDA DOK SE NA BIRAČKOM MJESTU NALAZE PRIPADNICI POLICIJE ILI SNAGA SIGURNOSTI. O SVIM POJAVAMA OMETANJA GLASANJA I NARUŠAVANJA REDA NA BIRAČKOM MJESTU PREDSEDNIK BIRAČKOG ODBORA OBAVJEŠTAVA CENTRALNU IZBORNU KOMISIJU BiH.

3.6.1. Prisustvo predstavnika medija na biračkom mjestu:

- Ako predstavnici medija žele ući na biračko mjesto s ciljem izvještavanja javnosti o toku glasanja na tom biračkom mjestu, predsjednik biračkog odbora odobrit će im prisustvo na biračkom mjestu onoliko dugo koliko je potrebno da se pripremi kratko izvještavanje.
- Predsjednik biračkog odbora obavijestit će predstavnike medija da prilikom boravka na biračkom mjestu ni na koji način ne smiju remetiti tok glasanja niti ugroziti tajnost glasanja, te ih informisati o utvrđenim pravilima ponašanja na biračkom mjestu.

3.7. Zatvaranje biračkog mjesta

- Biračko mjesto se zatvara u 19:00 sati. Biračima koji su u redu za glasanje u trenutku zatvaranja biračkog mjesta odobrava se glasanje. Procedura zatvaranja biračkog mjesta je:
 - predsjednik, 15 minuta prije zatvaranja biračkog mjesta, objavljuje svim prisutnim unutar i ispred biračkog mjesta vrijeme zatvaranja biračkog mjesta;
 - u vrijeme zatvaranja biračkog mjesta kontrolor reda staje na kraj reda kako bi se osiguralo da se nijedno lice ne priključi nakon zatvaranja biračkog mjesta;
 - član biračkog odbora zatvara vrata odmah nakon što posljednji birač iz reda glasa;
 - predsjednik u Obrazac Z8 Zapisnika upisuje vrijeme zatvaranja biračkog mjesta;
 - predsjednik zatvara otvor glasačke kutije plastičnim pečatom čiji broj upisuje u Obrazac brojnog stanja BSO.
- Prilikom zatvaranja biračkog mjesta predsjednik u Obrazac Z4 Zapisnika evidentira prisutne akreditirane posmatrače.

Predsjednik biračkog odbora obavezan je da, prema utvrđenom rasporedu, Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavlja informacije i podatke:

- a) da li je biračko mjesto otvoreno na vrijeme;
- b) da li je nakon provedenog glasanja birača biračko mjesto zatvoreno na vrijeme;
- c) kolika je izlaznost birača na biračkom mjestu, najmanje dva puta tokom dana izbora, kao i u dodatnim terminima ukoliko to izborna komisija zatraži.

4. NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA

- Nakon zatvaranja biračkog mjesta u prisutnosti akreditiranih posmatrača predsjednik i članovi biračkog odbora biračkog mjesta obavljaju sljedeće aktivnosti:
 - a) pakuju štambilj u providnu PLD vrećicu, koja se zatvara i ostavlja na vidno mjesto na radnoj površini;
 - b) broje i upisuju ukupan broj preostalih neiskorištenih koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu u Obrazac za brojno stanje;
 - c) pakuju neiskorištene kovertе s glasačkim listićima u originalnu kutiju;
 - d) broje i upisuju u Obrazac za brojno stanje ukupan broj potpisa glasača s izvoda iz Centralnog biračkog spiska;
 - e) broje i upisuju ukupan broj koverata s oštećenim glasačkim listićima za svaku osnovnu izbornu jedinicu i pakuju ih u odgovarajuću kovertu;
 - f) nakon upisa prethodno utvrđenih podataka u Obrazac za brojno stanje otvaraju glasačku kutiju i stavljaju sadržaj na sto tako da to vide svi prisutni;
 - g) razvrstavaju kovertе s glasačkim listićima po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasali, odnosno po oznakama kombinacija glasačkih listića na kovertama;
 - h) broje kovertе s glasačkim listićima, a dobijeni broj koverata po osnovnim izbornim jedinicama za koje su birači glasali predsjednik upisuje u Obrazac za brojno stanje;
 - i) vežu kovertе s istim kombinacijama glasačkih listića po osnovnim izbornim jedinicama i pakuju ih u odgovarajuću zaštitnu vreću za pakovanje izbornog materijala;
 - j) popunjavaju testove tačnosti i potpisuju Obrazac za brojno stanje;
 - k) originalni Obrazac za brojno stanje, Zapisnik o radu biračkog odbora – ZARBO i upakovani izborni materijal birački odbori u DKP-ima BiH dostavljaju posredstvom Ministarstva vanjskih poslova BiH Centralnoj izbornoj komisiji BiH.

KOVERTE S GLASAČKIM LISTIĆIMA SE NE OTVARAJU, ODNOSNO GLASAČKI LISTIĆI SE NE BROJE NA BIRAČKOM MJESTU!

4.1. Način popunjavanja Obrasca za brojno stanje i shema pakovanja izbornog materijala

Popunjavanje Obrasca za brojno stanje – BSO

Predsjednik biračkog odbora upisuje u Obrazac za brojno stanje sljedeće podatke:

- **NAZIV DKP-a BiH**
- **OZNAKU BIRAČKOG MJESTA**
- **SERIJSKI BROJ PLASTIČNIH PEČATA ZA GLASAČKE KUTIJE**
- **ŠIFRU OPĆINE/IZBORNE JEDINICE ZA KOJU SE GLASA**
- **PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO PRVI**
 - upisuje broj birača koji su upisani u izvod iz Centralnog biračkog spiska za svaku izbornu jedinicu za koju se glasa – red 1;
 - upisuje broj primljenih koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasa. Članovi biračkog odbora ručno broje koverte s glasačkim listićima – red 3;
- **TOKOM GLASANJA – DIO DRUGI**
 - ukoliko se ukaže potreba, predsjednik biračkog odbora može iz rezerve preuzeti dodatni broj koverata s glasačkim listićima za bilo koju izbornu jedinicu za koju se glasa. Broj naknadno primljenih koverata s glasačkim listićima i broj ukupno primljenih koverata s glasačkim listićima upisuje se po izbornim jedinicama za koje se glasa – red 4. i 5;
- **NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA – DIO TREĆI**
 - upisuje broj potpisa glasača s izvoda iz Centralnog biračkog spiska za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo – red 6;
 - upisuje broj oštećenih (upropaštenih) koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo – red 8;
 - upisuje broj izdatih koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo – red 9;
 - upisuje broj preostalih neiskorištenih koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo – red 10;
 - upisuje ukupan broj zaduženih koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo, odnosno zbir reda 9. i 10. – red 11;
- **NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE – DIO ČETVRTI**
 - upisuje broj koverata s glasačkim listićima za svaku izbornu jedinicu za koju se glasalo – red 12;
- **TEST TAČNOSTI – DIO PETI**
 - upisuje test tačnosti kako je navedeno u Obrascu – red 13;
 - upisuje test tačnosti kako je navedeno u Obrascu – red 14;
- **Predsjednik i članovi biračkog odbora potpisuju Obrazac za brojno stanje.**

OBRAZAC ZA BROJNO STANJE (Biračko mjesto za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti)		Naziv općine: DKP AUSTRIJA BEČ	Broj biračkog mjesta: DKP A-01	BSO
---	--	-----------------------------------	-----------------------------------	-----

Serijski broj plastičnog pečata													
04	4	2	5	8	7	1	04	4	1	8	1	2	10
Pečat 1										Pečat 2			
Serijski broj plastičnog pečata										Serijski broj plastičnog pečata			
04	3	5	6	6	6	6	04	4	8	1	6	2	0
Pečat 3										Pečat 4			

Šifra općine/Izborne jedinica za koju se glasa/glasuje	K02	K04	K08	K12	K14	K16
I: PRIJE OTVARANJA BIRAČKOG MJESTA						
1. Broj imena birača na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (nužno - brojati)	4	2	22	1	16	44
2. Broj primljenih koverata sa glasačkim listićima	5	9	23	2	17	45
II: NAKON ZATVARANJA BIRAČKOG MJESTA						
3. Broj potpisa na izvodu iz Centralnog/Središnjeg biračkog spiska/popisa (nužno - brojati)	0	4	12	1	10	35
4. Broj otkrivenih koverata sa glasačkim listićima (piket 2a)	0	0	0	0	0	0
5. Broj izdatih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 6+7+8)	0	4	12	1	10	35
6. Broj neiskorištenih koverata sa glasačkim listićima (nužno brojati)	5	5	11	1	7	10
7. Broj zaduženih koverata sa glasačkim listićima (red/redak 9+10)	5	9	23	2	17	45
III: NAKON OTVARANJA GLASAČKE KUTIJE						
8. Broj koverata sa glasačkim listićima za glasanje/glasovanje u odsustvu/odsutnosti	0	4	12	1	10	35
IV: Test tačnosti/točnosti						
9. Red/redak 7. -Red/redak 2; ako nisu isti, upisati razliku	0	0	0	0	0	0

Serijski broj plastičnog pečata													
04	4	2	5	8	7	1	04	4	1	8	1	2	10
Pečat 5													

Potpisujući se ispod, izjavljujem da ovi brojevi tačno/točno odražavaju izborne aktivnosti na ovom biračkom mjestu.

PREDSJEDNIK	IME (ŠTAMPANIM/TISKANIM SLOVIMA)	POTPIS
ČLAN 1	ČLAN 3	
ČLAN 2	ČLAN 4	

BSO obrazac

Šema pakovanja/pakiranja izbornog materijala na biračkom mjestu za glasanje u odsutnosti u FBiH

POGLAVLJE V. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

1. NAKNADA ZA RAD U BIRAČKOM ODBORU

- Predsjednik i članovi biračkih odbora i njihovi zamjenici, ukoliko su učestvovali u radu biračkog odbora, imaju pravo na naknadu za svoj rad.
- Odluku o visini naknade za rad biračkih odbora u DKP-ima BiH donosi Centralna izborna komisija BiH.

POGLAVLJE VI. PREKRŠAJNE I KRIVIČNE ODREDBE

Za kršenje odredbi Izbornog zakona u Bosni i Hercegovini predviđene su prekršajne sankcije i to novčane u iznosu najmanje 600,00 KM do 3.000,00 KM, kao i zabrana angažiranja u izornoj administraciji u trajanju od 4 godine.

Za utvrđivanje prekršaja i izricanja sankcija nadležna je Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, a u nekim prekršajima, općinska/gradska izborna komisija.

U dosadašnjoj praksi Centralna izborna komisija BiH je poslije svakog izbornog ciklusa provodila postupke i izricala sankcije za učinjene prekršaje.

Prekršitelji su najčešće članovi izborne administracije, u pravilu predsjednici i članovi biračkih odbora, zbog propusta učinjenih bez namjere (nehat), ili propuštanjem da se neka radnja uradi, ili da se uradi na način propisan Zakonom.

Najčešći prekršaji su utvrđeni u članu 5.25 Izbornog zakona BiH, na način da obrasci s biračkih mjesta nisu bili popunjeni u skladu s propisanom procedurom.

Prekršaji utvrđeni Izbornim zakonom BiH odnose se na predsjednika biračkog odbora ako ne odredi dužnosti članovima biračkog odbora na dan glasanja, odnosno za predsjednika i članove, ako ne:

- upisuje podatke u zapisnik o radu biračkog odbora koji su tamo predviđeni
- ne objasni biraču način glasanja
- ne osigura biraču tajnost glasanja
- ne utvrdi identitet birača i omogući mu da se potpiše za to predviđeno mjesto na biračkom spisku ili
- pomaže licu tokom glasanja na način suprotan Izbornom zakonu BiH.

2. KRIVIČNA DJELA U IZBORNOM PROCESU

Ako postoji namjera da se nedozvoljenim radnjama utječe na izborni proces i rezultate izbora, takve aktivnosti predstavljaju osnovu za utvrđivanje eventualne krivične odgovornosti.

Pored novčane, predviđene su i zatvorske kazne.

Neka od krivičnih djela mogu učiniti pripadnici izborne administracije, biračkog odbora i izborne komisije u okviru svoje dužnosti i to predstavlja otežavajuću okolnost, za šta je predviđena i strožija kazna.

Navešt ćemo osnovna krivična djela koja su po svojim osnovnim obilježjima sadržana u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta BiH.

- Krivično djelo - Podmićivanje na izborima i u službi koja se finansira iz javnih sredstava

- Obilježje djela - Ko posredno ili neposredno zatraži, zahtijeva ili uzme novac ili bilo koji finansijski instrument ili drugu vrijednost ili drugu materijalnu ili nematerijalnu korist ili prednost ili uslugu ili bilo kakvu vrstu poticaja za sebe ili za drugoga, uključujući i pravno lice, ili ponudu ili obećanje takve koristi ili prednosti ili poticaja za sebe ili za drugoga, uključujući i pravno lice, kako bi učinio nešto što inače ne bi smio učiniti ili propustio da učini nešto što bi inače bio dužan učiniti u vršenju službene dužnosti ili predstojeće službene dužnosti, u zakonodavnom, izvršnom, pravosudnom, upravnom ili bilo kojem organu koji se u cijelosti ili djelimično finansira iz javnih

sredstava na nivou Bosne i Hercegovine, ili ko posreduje u takvom pasivnom podmićivanju.

- **Krivično djelo – Uskraćivanje biračkog prava**
- **Obilježje djela** – Ko u obavljanju povjerene mu dužnosti u vezi s izborima za institucije Bosne i Hercegovine, u namjeri da drugoga spriječi u ostvarenju njegovog biračkog prava protivzakonito ne uvede u birački spisak ili ga izbriše iz biračkog spiska ili mu na drugi način uskrati biračko pravo.
- **Krivično djelo – Povreda slobode opredjeljenja birača**
- **Obilježje djela** – Ko silom, ozbiljnom prijetnjom, prinudom, podmićivanjem ili korištenjem njegovog teškog ekonomskog stanja, ili na drugi protivpravan način utječe na birača u Bosni i Hercegovini da na izborima za institucije Bosne i Hercegovine ili prilikom glasanja o opozivu ili na referendumu, glasa za ili protiv pojedine liste, pojedinog kandidata, odnosno da glasa za ili protiv opoziva, za ili protiv prijedloga o kome se odlučuje referendumom, ili da uopće ne glasa. Član biračkog odbora ili drugo lice koje učini ovo djelo u vršenju povjerene mu dužnosti u vezi s izborima, glasanjem ili referendumom.
- **Krivično djelo – Povreda tajnosti glasanja**
- **Obilježje djela** – Ko pri izboru za institucije Bosne i Hercegovine ili pri glasanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini povrijedi tajnost glasanja. Član biračkog odbora ili drugo lice koje učini ovo djelo u vršenju povjerene mu dužnosti u vezi s izborima ili glasanjem.
- **Krivično djelo – Izborna prevara**
- **Obilježje djela** – Ko krivotvori rezultate izbora ili glasanja za institucije Bosne i Hercegovine dodavanjem, oduzimanjem ili brisanjem glasova ili potpisa, netačnim brojanjem glasova, neistinitim upisivanjem rezultata u izborne isprave ili na drugi način, ili objavi kao konačan rezultat izbora ili glasanja koji ne odgovara obavljenom glasanju.
- **Krivično djelo – Uništenje izbornih isprava**
- **Obilježje djela** – Ko na izborima za institucije Bosne i Hercegovine, pri glasanju o opozivu predstavnika u institucijama Bosne i Hercegovine ili na referendumu u Bosni i Hercegovini, uništi, prikrije, ošteti ili oduzme kakvu ispravu o izborima ili o glasanju o opozivu ili kakav predmet koji služi za izbor ili za glasanje o opozivu. Izvodi iz svih krivičnih zakona s krivičnim djelima iz izbornog procesa se nalaze na posebnim plakatima pripremljenim od Centralne izborne komisije BiH i distribuirani su svim biračkim odborima koji su ih dužni istaknuti na vidno mjesto ispred ili u prostoriji za glasanje.

Šta su dužnosti i obaveze predsjednika biračkog odbora, odnosno biračkog odbora kao tijela, ukoliko se na biračkom mjestu, njegovoj okolini ili bilo gdje pojavi okolnost, koja bi mogla rezultirati prekršajem ili krivičnim djelom?

1. Prevencija – birački odbor je dužan postupati i od svih drugih zahtijevati da postupaju po procedurama propisanim Zakonom, podzakonskim aktima ili instrukcijama Centralne izborne komisije BiH. To se odnosi na dan pred izbore, na dan izbora pa sve do predaje izbornog materijala gradskoj/općinskoj izbornoj komisiji.
2. Ako bilo ko narušava utvrđenu proceduru ili poduzima neku radnju ili postupak koji su opisani u nekom od krivičnih djela, potrebno je opomenuti, a događaj zabilježiti na adekvatan i provjerljiv način.
3. U slučaju opasnosti po izborni proces neophodno je prekinuti glasanje na biračkom mjestu i poduzeti sve što je potrebno da se osiguraju uvjeti za nastavak glasanja, a jedina tijela za komunikaciju su općinska / gradska izborna komisija i policija, uz koju može biti eventualno i tužilac.
4. Preporučuje se da se u kritičnim situacijama u proces ne involviraju političke stranke, kandidati, mediji ili bilo ko od trećih nepozvanih lica.
5. Sva događanja treba detaljno navesti u Zapisnik o radu biračkog odbora, dokumentirati, potpisati i sačuvati dokaze.

Literatura:

- Izborni zakon („Službeni glasnik BiH“ br. 27/22) , 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24)
- Pravilnik o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik BiH, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22 i 24/24).
- Uputstvo o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).
- Uputstvo o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).
- Pravilnik o postupku imenovanja i razrješenja članova biračkih odbora za Lokalne izbore 2024. godine ("Službeni glasnik BiH", br. 31/24).

